

Kerkebouw en kerkestrijd

Een Utrechts pastoorsconflict anno 1840

Toen in 1840 de voormalige Augustijnerkerk aan de Herenstraat leeg kwam te staan, werd forse druk uitgeoefend op pastoor J. Hartman van Onze Lieve Vrouwe om de kerk voor zijn statie over te nemen. Hartman wilde wel een andere kerk, maar hij prefereerde nieuwbouw. Het conflict wat toen ontstond illustreert de praktijk van de hiërarchische verhoudingen binnen de r.k. kerk, de rol van de overheid bij de bouw van kerken, de geldingsdrang en de onderliggende naijver binnen de clerus en de concurrentieverhoudingen tussen regulieren en seculieren.¹

'Indien ik het noodig mogte achten, raad in te nemen op welke wijze mij te beklagen over de onaangenaamheden en schaden, door Uwe schandelijke en hoogstergende behandeling geleden, dan zal ik zeker tot Uw Eerwaarde mijne toevlugt nemen, welverzekerd dat Uwe hoogstwijze voorlichting mij zeer zal te stade komen. Overigens zal ik Uwen brief zorgvuldig bewaaren als een toonbe(e)ld van goede stijl, regt christelijke gevoelens en burgerlijke beleefdheid, terwijl ik niet zal in gebreken blijven, dezelve aan yder ter leezing over te leggen, opdat Utrechts Catholyken overtuigd van Uwe hooge wijsheid, voortreffelijke opvoeding en vriendelijke geaardheid Uw Eerwaarde meer en meer hoog waardere(n) ...'²

Dit is niet de gebruikelijke aimabele toon waarmee pastoors met elkaar plegen te corresponderen. De schrijver van deze brief, gedateerd 4 oktober 1841, was pastoor W. Stas van de augustijner statie, sinds 1840 kerkend in haar nieuwe, monumentale St. Augustinuskerk aan de Oudegracht in Utrecht. De geadresseerde was zijn Utrechtse collega J. Hartman

van de statie van Onze Lieve Vrouwe, sinds 1659 kerkend in een gribus in het Dorstige Hartsteegje. Stas was pater (aangesloten bij een orde), Hartman seculier.

Missiegebied

Nederland was destijds canonic nog een missiegebied en stond onder leiding van een pauselijk legaat, de vice-superior van de Hollandse Zending in Den Haag. Het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie en daarmee de formele instelling van parochies zouden nog tot 1853 op zich laten wachten. De staties - de voorgangers van de parochies - maakten deel uit van een kerkelijk district dat onder toezicht stond van een aartspriester. Deze functionaris is enigszins te vergelijken met de tegenwoordige deken, maar bij ontstentenis van bisschoppen bezaten de aarts priesters veel meer bevoegdheden.

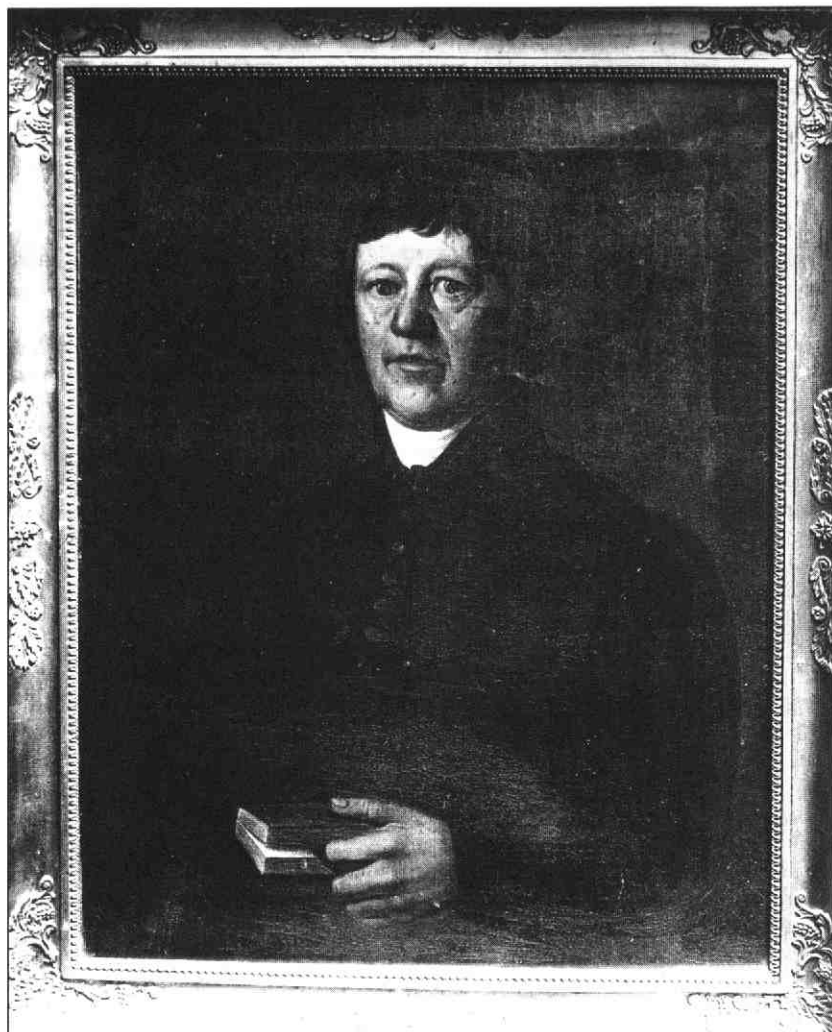
Ongeveer een derde deel van de Utrechtse bevolking was rooms-katholiek. De ruimtenood in de 'huiskerken', die merendeels nog uit de periode van de 'vreedzame onderdrukking' ten tijde van de Republiek stamden, was groot.

Ondanks alle goede voornemens was alleen de Catharijnekerk aan de rooms-katholieken overgedragen. Bovendien lagen de acht staties slecht gespreid over de stad. Men zal zich toen moeilijk hebben kunnen voorstellen dat er een tijd zou komen waarin niet te weinig, maar teveel ruimte de kerk zou plagen.

Silo

In 1838 hadden de augustijnen van de vice-superior en van het departement van de r.k. eredienst toestemming gekregen tot de bouw van een nieuwe kerk. Het departement stelde hierbij de voorwaarde dat er geen beroep zou worden gedaan op 's rijks schatkist. Er werden forse leningen afgesloten en in 1840 verlieten de augustijnen hun kerkgebouw in de Herenstraat, dat ze twintig jaar eerder nog grondig hadden gerenoveerd. De ingang was hierbij verplaatst vanuit de Jeruzalemssteeg. Het is het gebouw dat later als de Silo bekend stond. Tegenwoordig dient het als onderkomen van de Baptisten. Het is de enige rooms-katholieke 'schoolkerk' die in Utrecht nog als kerkgebouw dienst doet. En over deze kerk ontstond een scherp en pijnlijk conflict tussen Stas en Hartman.

De augustijnen wilden hun oude kerk zo snel mogelijk verkopen, omdat ze tot over hun oren in de schulden zaten. Het voordeel van een 'huiskerk' was dat er vrij gemakkelijk een andere bestemming aan kon worden gegeven en dat verkoop aan particulieren dus heel goed mogelijk was. De vice-superior, A. Antonucci, en de aarts priester van het district

Guilielmus
(Willem) Stas,
1771 - 1857,
pastoor van de
St.-Augustinus-
parochie
1815 - 1843.
Schilderij door
Brouwer.
GAU

Utrecht, G.A. Vermeulen, wens- ten het gebouw echter voor de eredienst te bewaren en hadden daarbij uiteindelijk het oog op overname door de statie van pas- toor Hartman.

Nieuwbouwplannen

Johannes Hartman, geboren in 1798 en dus nog vrij jong, zeker in vergelijking met de 27 jaar oudere Stas, was sinds 1837 pastoor (formeel 'primarius') van de statie Onze Lieve Vrouwe. Hij stond in Utrecht bekend als iemand die het hoog in zijn bol had. Zijn kerk aan het Dorstige Hartsteegje, 'met alle hare ongere- gelde uithoeken, bij en op kamer- tjes, heele en halve galerijen voor

de helft te klein ... de slechtste van het hele district'³, wilde hij vervangen door nieuwbouw. Tegenover hem zou de gerenoe- veerde Catharijnekerk worden geopend. Zijn toko liep gevaar.

De aartspriester had grote waar- dering voor Hartmans gedreven inzet voor de katholieke zaak, maar hij voelde weinig voor nieuwbouw. Hij probeerde Hart- man de oude augustijner kerk aan te praten. Hartman kreeg in 1839 toestemming om een finan- ciële commissie van notabele parochianen in te stellen en deze nam het gebouw op. Benoemd werden W. van Oostrum, P. v.d. Berg, W.G.F. van Romondt en J.L. de Wildt. De commissie bere- kende dat het aantal zitplaatsen

nog minder was dan in de Dorstige Hartsteeg (394), terwijl men zit- plaats wilde voor 2/3 deel van de communicanten (1100). De augustijnen waren bereid kerk en pastorie voor f 26.300 te ver- kopen. De commissie berekende verder dat zeker f 55.000 nodig was om de kerk aan te passen en dan zou het ook nog een archi- tectonisch monstrum worden. Ergo: men besloot in 1840 ten tweede male toestemming tot nieuwbouw aan te vragen.

Via Vermeulen kregen pastoor en commissie te horen dat zij mocht- ten proberen de benodigde mid- delen bijeen te brengen. Pas een half jaar later liet men Stas, die natuurlijk op hete kolen zat, des- gevraagd weten geen belangstel- ling meer te hebben. De augustij- nen hadden zelf ondertussen de grootste moeite om de touwtjes aan elkaar te knopen. Ondanks de eerdere voorwaarde schroom- de men zelfs niet om subsidie aan te vragen bij het departement. Het argument was dat de bouwkosten van de nieuwe kerkgebouw aan de Oudegracht onverwacht hoog waren opgelopen in verband met extra heiwerkzaamheden. Het de- partement gaf echter geen krimp.⁴

Met de nieuwbouwplannen ging het ondertussen niet van een lei- en dakje. Hartman had een ge- bouw aan de Oudegracht op het oog waarvan hij dacht dat het rijkseigendom was en dat hij hoopte te kunnen overnemen. Dit bleek echter niet het geval te zijn. De correspondentie hierover met het departement sterkte hem echter in zijn overtuiging dat de nieuwe koning Willem II met zijn plannen instemde. De katholieken hadden hoge verwachtingen van hem. Op aanraden van Vermeulen

Kerkebouw en kerkestrijd

Een Utrechts pastoorsconflict anno 1840

richtte Hartman zich met een verzoekschrift tot de koning, waarin hij toestemming vroeg voor aankoop van een terrein en een subsidie van f 50.000. Volgens Hartman betrof het hier slechts een derde deel van de bouwsom en was het verzoek niet overdreven 'voor eene stad die in andere opzigten (de catholyken eeredienst uitgezondert) door het Rijk zeer begunstigd is, zij erkent dit dankbaar, voor eene stad ... waar onze voorvaderen zoo vele en prachtige tempels bezaten, en waar nu meer dan twee eeuwen de catholyken in gebrekkige en ondoelmatige verblijven hunne godsdienst hebben moeten uitoefenen; voor eene stad welker zeventien duizend catholyken inwoners tot hier toe voor hunne eeredienst geene cent van rijkswege hebben genoten ...'.⁵ Ondertussen deden de vice-superior en de aartspriester koortsachtig pogingen de kerk in de Herenstraat op te dringen aan S.H. Meuleman, pastoor van de statie St. Servaas Onder de Linden.⁶ Deze statie was straatarm en genoot gratis het vruchtgebruik van de kerk, die eigendom was van het r.k. weeshuis. De kerkelijke overheid probeerde echter aannemelijk te maken dat hier louter sprake zou zijn van formeel eigendom. Vele r.k. kerkegoederen hadden tot de Franse tijd immers op naam gestaan van leken. Dat het r.k. weeshuis het eigendomsbewijs in het eigen archief wist op te sporen, maakte dus geen indruk. Uit de verkoop van het kerkgebouw zou mooi de overname van de augustijner kerk kunnen worden bekostigd. Meuleman en zijn kudde verzetten zich echter, daarbij gesteund door het oordeel van het stadsbestuur. De regenten van het weeshuis kon-

den een bevel van de vice-superior niet naast zich neerleggen, maar wel het besluit nemen '... om liever de geheele administratie van het weeshuis aan de hooge geestelijkheid aan te bieden dan over dit punt in het gevoelen van de geestelijkheid te deelen of daarmede in daaruit voortvloeyende botsingen te geraken'.⁷ Zover wilde Antonucci het echter niet laten komen. Het feest ging niet door en Hartman dolf het onderspit.

Ontgoocheld

Terug naar de subsidieaanvraag van Hartman. De aartspriester merkte al snel dat de stad Utrecht bij de plannen dwars lag. Het stadsbestuur erkende weliswaar de slechte toestand van het kerkgebouw aan het Dorstige Hartsteegje, maar begreep niet waarom uitbreiding nodig zou zijn. De augustijnerkerk was net gebouwd, de Catharijnekerk zou binnenkort worden overgedragen en de oude augustijnerkerk aan de Herenstraat stond leeg. Boven-

De voormalige St.-Willibrorduskerk in de Herenstraat, 1895. Aquarel door A. Grolman. GAU

dien wenste de hoge overheid toch samenvoeging van staties om de lasten voor de r.k. inwoners te verlichten? Men adviseerde negatief.⁸ Vermeulen liet Hartman daarna weten dat volgens hem niet op een positief bericht kon worden gerekend. Hartman zou er verstandig aan doen de oude augustijnerkerk over te nemen. De ontgoochelde Hartman beschuldigde op zijn beurt 'zijne amplitudo' van wankelmoedigheid.⁹

Toen greep de vice-superior in en ontbood Hartman in Den Haag. Het werd een stormachtig onderhouden. Hartman ging echter door de knieën en kwam daar ook openlijk voor uit. Had hij volhard in zijn weigering met de overname van de oude augustijnerkerk accoord te gaan, dan zou hij ontslag hebben gekregen. Desalniettemin bleef Hartman voor de vice-superior 'een gehoorzaam geestelijke, met een goede geest en uitstekende principes', maar 'het welzijn van de kerk is te verkiezen boven dat van individuen'.¹⁰ Via Vermeulen stelde hij Hartman als troostprijs het pastoraat van de statie St. Catharina in het vooruitzicht.

Na deze inleidende schermutelingen nam de vice-superior vervolgens op 13 april 1841 het besluit dat de statie in het Dorstige Hartsteegje de augustijnerkerk in de Herenstraat voor *f* 23.300 zou overnemen. Het gebouw in het Dorstige Hartsteegje moest verkocht worden en van de opbrengst zou minstens *f* 10.000 worden overgedragen aan de augustijnen. Van de resterende schuld zou *f* 1000 per jaar worden afgelost uit de opbrengst van het plaatsengeld. Het nieuwe be-

dehuis zou gewijd worden aan de H. Willibrord.

De commissie van Hartman was des duivels en trad en bloc af.

Tevoren had Antonucci Stas onder druk gezet om de verkoopprijs te verminderen en uiteindelijk stemden de augustijnen toe in een vermindering met *f* 3000. Bovendien moesten zij twee jaar rentevrijstelling gedogen. Tot hun ontsteltnis kreeg Hartman vervolgens drie maanden uitstel voor de verhuizing. Met deze verhuizing maakte hij daarna overigens volstrekt geen haast, hoewel hij inmiddels wel de sleutels had laten halen. Hij was het oneens met de verbouwingsplannen die de hoofdingenieur van de waterstaat in opdracht van de gouverneur had opgemaakt. Hartman maakte een nieuw plan dat inclusief de bouw van een nieuwe pastorie *f* 45.000 zou moeten kosten. De gevraagde subsidie werd echter nooit verleend. Het leek het departement weggegooid geld. Het wachten was op een definitieve kerkelijke indeling en dan kon het gebouw hoogstens nog als kapel dienen.

Geen cent

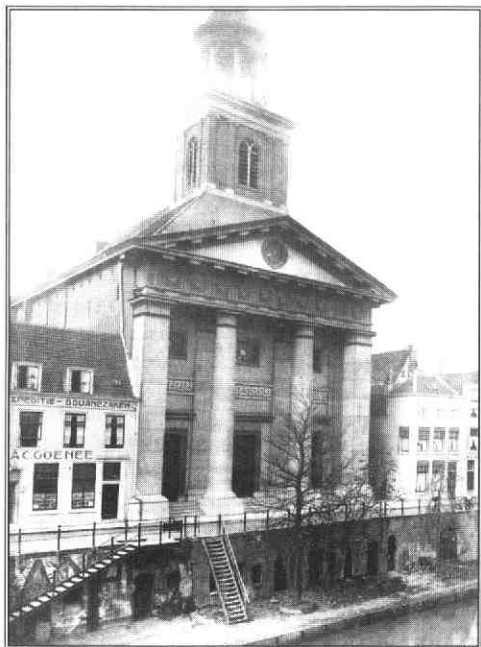
In augustus 1841 vroeg Hartman toestemming aan Vermeulen om een huis naast de kerk in de Herenstraat als pastorie aan te kopen. Hij vond de pastorie van de augustijnen te klein en te vochtig en wilde die ruimte bij de kerk trekken. Vermeulen - die het overigens met Hartman eens was - schoof de zaak door aan de nieuwe vice-superior F. Capaccini. Die rook onraad. Kom, kom, de augustijnen waren daar toch ook altijd gezond gebleven, Stas was

zelfs 70! Hartman had bovendien eerder al laten weten zo een ton voor een nieuw kerkgebouw bijeen te kunnen brengen. Hij moest het gevraagde bedrag van *f* 7500 dan zelf maar fourneren, een subsidie uit de districtskas leek niet wel passend.¹¹ Hartman kwam echter met een nieuw argument: het bewuste huis werd bewoond door 'acatholic' die uitzicht hadden op het altaar.¹² Of de vice-superior hiervoor door de knieën ging is niet duidelijk, maar op 3 november 1841 kocht Hartman zijn nieuwe pastorie. Misschien speelde een rol dat Vermeulen zijn pastoor bij de vice-superior de hemel in prees. In tegenstelling tot de augustijnen zette Hartman zich vol geestdrift in voor de hoogheid van de kerk en was hij een stuwende kracht achter katholieke onderwijs en wezenzorg.¹³ Capaccini, murw, gaf toestemming voor deze aankoop *f* 9000 uit de districtskas toe te kennen. Dit moest echter wel geheim blijven. Men kan zich voorstellen wat de augustijnen, die smartelijk op hun geld zaten te wachten, van deze transactie zouden hebben gevonden.

Ondertussen had Stas dus nog geen cent gezien. In september begon deze Hartman te dreigen met een rechtzaak. Het verweer van Hartman was dat hij wachtte op toestemming tot aankoop van het bovengenoemde huis en vóór 1 augustus 1841, de datum van de verhuizing, niets had kunnen doen. Bovendien moest de koning nog machtiging verlenen voor de verkoop van de oude kerk in het Dorstige Hartsteegje en de aankoop van de nieuwe kerk. De koninklijke goedkeuringen kwamen in maart 1842.

Kerkebouw en kerkestrijd

Een Utrechts pastoorsconflict anno 1840

De St.-Augustinus-kerk aan de Oudegracht, 1934. Foto door A. van de Pol. GAU

Stas, er langzamerhand van overtuigd dat de aartspriester 'een blinde en onderdanige dienaar'¹⁴ van Hartman was, eiste steeds indringender zijn *f* 10.000 op. Het kerkgebouw in de Dorstige Hartsteeg bracht bij de verkoop op 21 mei 1842 echter maar *f* 7150 op, minder dan was verwacht, maar volgens de augustijnen onder meer een gevolg van de lange leegstand en het nodige brute breekwerk. Vervolgens weigerde Stas een kwitantie te ondertekenen voor de ontvangst van de *f* 7150. Hij vreesde dat Hartman de zaak daarheen zou leiden dat dit bedrag in plaats van de toegezegde *f* 10.000 zou komen. Op 31 juli stelde Vermeulen uit de districtskas de ontbrekende som aan Hartman ter hand. Deze meldde pas in september aan Stas dat hij het gehele bedrag nu beschikbaar had. Hartman vroeg hem nu de kwitantie te tekenen,

en herhaalde dit verzoek in het Latijn. Uiteindelijk tekende Stas. Dat daarover goed is nagedacht blijkt uit verschillende conceptversies die bewaard gebleven zijn.

Afgekocht

Het drama werd voortgezet in 1844. Een der hoofdrolspelers had inmiddels het veld moeten ruimen: Stas was op eigen verzoek gepensioneerd. Zijn opvolger was pater P. Butot. Deze werd plotseling geconfronteerd met een weigering van Hartman de eerste aflossing te doen en de rente te betalen. Jammer, maar de kerkekas was leeg. Een compliceerende factor voor de augustijnen was dat Hartman het inmiddels tot aartspriester had geschopt en dus een geduchter tegenstander was geworden. Om een publiek schandaal te voorkomen moest de vice-superior zich er weer mee bemoeien. Hij stelde een alkoop-som voor. Hartman bood *f* 9000, maar de augustijnen wilden minimaal *f* 11.300. Uiteindelijk hakte I. Ferrieri, de opvolger van Capacini, de knoop door en bepaalde de prijs op *f* 10.000. Butot werd ontboden en gedwongen om de kwitantie te tekenen.

Het laatste bedrijf speelde zich af in 1852. Hartman eiste in april van dat jaar plotseling twee huisjes op die gelegen waren naast zijn kerk in de Herenstraat. Hij meende ontdekt te hebben dat die mede begrepen waren in de overdracht van 1841. De nieuwe pastoor H. Stappershoef vroeg zijn voorganger Butot om advies. Deze was zeer verwonderd. De kapelaan van Hartman had ooit nog geld geboden voor de huisjes. Eigendomsstukken waren er

niet. De augustijnen gaven de zaak in handen van hun commissie. Met leken wilde Hartman echter geen zaken doen. De formele kerkbesturen dateren pas uit 1855. De commissie bood hem de huisjes aan voor een bepaald bedrag, maar Hartman weigerde. Toen zijn aanspraken later toch niet werden erkend, ging de commissie dwars liggen en probeerde op alle mogelijke manieren verkoop en zelfs taxatie te voorkomen. Toen voelde vice-superior C. Belgrado zich in zijn waardigheid aangetast. Met zuidelijke passie en uiteraard in het Latijn riep hij Stappershoef tot de orde. Gij zijt toch voorzitter van deze commissie van leken, zij zijn aan u verantwoording verschuldigd, u moogt ze wat mij betreft afzetten. Zijn dit nog katholieken, die zich tegen mijn wensen durven te verzetten.¹⁵ Stappershoef bond toen in, maar hield wel vol dat hij niet tegen zijn commissie kon ingaan. Dat waren immers de meest aanzienlijke Utrechtse rooms-katholieken.

Uiteindelijk kreeg de parochie van de H. Willibrord toch nog het felbegeerde nieuwe bedehuis. In 1877 kon de door A. Tepe ontworpen neo-gotische kerk aan de Minderbroederstraat in gebruik worden genomen.

Geraadpleegde bronnen en literatuur

- GAU, archief parochie St. Augustinus, inv.nrs. 2, 100 en 101
- GAU, archief parochie St. Willibrordus, inv.nr. 2
- RAU, archieven van de aarts priesters van de Hollandse Zending, correspondentie van de aarts priester van Utrecht

- A.K. de Meijer, *Augustinus in de Domstad, 350 jaar zielzorg van de Augustijnen 1636-1986* (Utrecht, 1986)
- A. Pietersma, D.J. Wijmer m.m.v. J.A.C. Mathijssen, *Inventarissen van de archieven van de in 1855 opgerichte r.k. parochies in de stad Utrecht ...* (Utrecht, 1993). Publikaties van de Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht 6. Algemene inleiding, 7-32.

Noten

1. Bewerking van een voordracht gehouden bij de uitreiking op 29 april 1993 in de Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht van het eerste exemplaar van de inventarissen van de Utrechtse parochiearchieven.
2. Augustinus, 2, Stas aan Hartman, 4-10-1841
3. Willibrordus, 2, Hartman aan Vermeulen, 26-8-1839
4. SA IV, 94, 11-1-1841/1-4-1841
5. SA IV, 94, 28-1-1841, insertie 96
6. Augustinus, 2, ing. brief van Joh. Ooms, 14-2-1841
7. R.K. Armenkamer, 15, 19-8-1840; 59, 7-2-1841
8. SA IV, 94, 28-1-1841, insertie 97
9. Willibrordus, 2, Hartman aan Vermeulen, 16-3-1841
10. Aartspriesters, 1052, Antonucci aan Vermeulen, 30-3-1841, 18-3-1841
11. Aartspriesters, 1052, Capaccini aan Vermeulen, 30-8-1841
12. Willibrordus, 2, Hartman aan Vermeulen, 10-9-1841
13. Aartspriesters, 1058, Vermeulen aan Capaccini, juli 1841
14. Augustinus, 2, Stas aan Ferrieri, 4-5-1842
15. Augustinus, 2, Belgrado aan Stappershoeft, 30-3-1853

De Bilt

Het december 1994-nummer van De Biltse Grift bevat een selectie van materiaal uit twee brochures, die in 1918 en 1921 verschenen om de wijk Bilt-station, later Bilthoven, onder de aandacht van potentiële bouwers te brengen.

Bilthoven, 'een magneet voor allen, die gezondheid, kalmte en rust' zoeken, was door het treinstation goed vanuit diverse grote plaatsen te bereiken en men hoopte dat zakenmensen, na gedane arbeid, hier een plaatsje zouden willen zoeken waar zij zich in de prachtige natuur konden verpozen. In de prospectus zijn bouwplannen voor luxe-hotels opgenomen, diverse parken waarin mooie woningen waren gepland en zelfs werd er ruimte geschapen voor een soort dorpscentrum, waar een postkantoor, een vergaderruimte en andere gemeenschappelijke voorzieningen gevestigd zouden worden. In de tweede prospectus wordt duidelijk gemaakt, dat Bilthoven een lage belasting kent, beschikt over elektrische straatverlichting en een telefoondienst.

IJsselstein

Ook in IJsselstein heeft de kastelenkoorts toegeslagen. Het decembernummer 1994 is geheel gewijd aan drie kastelen die in de gemeente bestaan hebben. Hermans gaat in op een belangrijke bron voor de bouwgeschiedenis van kasteel IJsselstein, het notitieboekje van Jan van Stolk uit 1769, waarin hij verslag doet van een inspectie van het kasteel. In dat boekje staan ook door Van Stolk uitgevoerde inspecties van andere gebouwen in IJsselstein en zaken als de stadsmuren en het

riool. Het boekje kent ook een aantal plattegronden, waarvan er diverse zijn afgebeeld bij het artikel. De vroegere archivaris van Montfoort, C. Noordam, nu werkzaam in Amsterdam, gaat in twee artikelen in op de geschiedenis van het Huis te Vliet en het Huis ter Heul. Beide huizen stammen uit de veertiende eeuw, maar waar Te Vliet is omgebouwd tot een statig landhuis, is van Ter Heul niets meer over. Via minitieuze archiefonderzoek kon bij benadering de plaats waar het ooit gestaan heeft, worden vastgesteld. In het in 1995 te verschijnen nieuwe Utrechtse Kastelenboek kunt u meer lezen over deze en andere kastelen.

Breukelen

Net als in IJsselstein is in Tijdschrift Historische Kring Breukelen december 1994 een artikel gewijd aan de veertiende eeuw. Het gaat hier om een onderzoek naar de leenmannen en -vrouwen van Laag-Nieuwkoop, uitgevoerd door A.A. Mantén. De ontginning van Laag-Nieuwkoop is jonger dan de ontginning in de Vechtstreek er vlakbij, mede te zien door de onregelmatiger vorm. Mantén gaat er van uit, dat de gerechtsheerlijkheid Laag-Nieuwkoop in handen is gekomen van het machtige geslacht Uten Goye. Via een huwelijk met Hendrik van Vianen kwam het daarna in bezit van dat geslacht. Latere gerechtsheren komen uit het geslacht Uten Hamme, dat kasteel Den Ham nabij Vleuten in bezit had. In 1728 bleek dat de laatste Uten Hamme een nicht Van der Borch als erfgenaam aangewezen had. Aan het einde van de achttiende eeuw kwam het gerecht aan de Staten van Holland.